Список використаних джерел:

1. Античные теории языка и стиля. –М. –Л.: Соцэкгиз, 1936. – 340 с.
2. Арутюнова Н. Д. Метафора и дискурс. Вступительная статья / Арутюнова Н. Д. // Теория метафоры. – М.: 1990
3. Гак В. Г. Метафора: универсальное и специфическое // Метафора в языке и тексте / Гак В. Г., В. Н. Телия. М.: Наука, 1988. – 174 с.
4. Качуровський І. Основи аналізи мовних форм (стилістика). Фігури і тропи / Качуровський І. – Мюнхен-К., 1995. – 149 с.
5. Лакофф Дж. Метафоры, которыми мы живем / Дж. Лакофф, М. Джонсон. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – 256 с.
6. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика : учебное издание / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – М.: АСТ, 2007. – 314 с.

Любов Усатенко
Науковий керівник: к .п. н., доц. Циганок О.О.

СЕМАНТИКА ПОНЯТЬ «МІФОЛОГЕМА», «МІФЕМА», «МІФОЛОГІЗМ» (НА МАТЕРІАЛІ ПОЕЗІЙ ІВАНА ФРАНКА)

Одним із важливих завдань сучасної української літератури є ґрунтовне дослідження фольклорного міфологізму поезій І. Франка, в яких автор повною мірою висвітлив тогочасні проблеми суспільства.

Протягом усього процесу розвитку літератури міфологічні образи не залишалися незмінними, вони трансформувалися. Їх дослідженням займалися літературознавці та філософи, зокрема Я. Грімм, О. Лосєв, Н. Фріє, З. Фройд, К. Юнг та інші [4].

Величезний літературний пласт присвячено питанням міфологічного сприйняття дійсності людьми в різні проміжки часу. Це питання ґрунтовно досліджували дослідники М. Еліаде, В. Євсюков, Ф. Зелінський, Т. Іванова, Є. Мелетинський, В. Михайлович, Е. Тайлор, М. Шахнович [2].

Над встановленням особливостей вищеокреслених понять активно працюють науковці із України: Л. Левчук, О. Оніщенко, В. Панченко, М. Попович, Ю. Рак, М. Хамітов та інші. Вони займаються вивченням і окресленням теорії міфології, вияву міфологем та ґрунтовній дефініції самого терміну «міфологема» [2].

Зміст понять «міфологізм» та «міфопоетика» окреслено в працях науковців С. Аверінцева, М. Гаспарова, М. Зубрицької, Т. Мейзерської,

Є. Мелетинського, Ю. Лотмана, А. Мінакова, А. Нямцу, Н. Осипова, Б. Успенського, В. Топорова, В. Нарівської, Л. Скупейка та ін. [7].

Мета – дослідити зміст понять «міфологізм», «міфологема», «міфема» у контексті творів І. Франка.

На думку М. Мошноріз, міфологічний аналіз художнього тексту є одним із актуальних напрямів сучасного літературознавства. Основними поняттями міфоаналізу є міф, міфеми, міфологеми, міфообрази, міфологічні мотиви. Проблемі дослідження міфологем у творчості письменників присвячені публікації С. Белевцової, С. Богдан, О. Слоньовської та інших [9].

Ю. Сидоренко вказує на те, що, характеризуючи сучасний етап розвитку української літератури, можна зазначити той факт, що автори творів дедалі частіше вводять низку міфологем для підсилення виразності, образності, емоційності мовлення, наповнення тексту таємничим змістом [10].

Дійсно, за допомогою уведення їх до шедеврів мистецтва, поезія набуває особливого звучання. Дослідження, які б стосувалися детальної характеристики міфологем І. Франка не були об’єктом спеціального вивчення, тому є малорозробленими.

І. Костюк зауважує, що термін «міфологема» став одиницею загальновживаної наукової лексики наприкінці ХХ ст. Адже, в той час спостерігалося розширення і поповнення лексики [5].

Як відомо, поняття «міфологема» перебуває в активному вжитку дослідників літературного процесу в Україні. Особливо багато міфологем представлено у поезіях митців слова. Кожен майстер пера прагне по-своєму, унікально передати ті мотиви, переживання, почуття народу у всій красі.

Слід зазначити, що академічні словники української мови слова «міфологема» не фіксують, проте в літературознавчих словниках і енциклопедіях цей термін окреслено з усією повнотою цього значення. Найбільш прийнятною є така дефініція: «Міфологема» – частина міфу, міфема, що не відзначається усталеними нормами спілкування між людьми, але, тим не менш, введена до фольклорного тексту, в якому сюжет може трактуватися як вигадка. Взагалі, міфологема поширена в художній літературі, тій, яка займається цілісним дослідженням та описом певних проблем людства [6, с. 54]

М. Вишина окреслює дефініції понять «міфема» та «міфологема». На її думку, «міфема» – використання в художньому творі інформації про міфологічних героїв, а саме, їхніх імен та певних фактів з міфології про них. Щодо визначення поняття «міфологема», автор запевняє, що це – введення до твору міфологічного мотиву чи самого сюжету, оскільки такий прийом досить часто прослідковується в творах української літератури [1, с. 141]

Справді, поняття «міфема» набагато вужче, ніж поняття «міфологема». Потрібно усвідомлювати різницю між ними. Міф становить вершину над цими поняттями, тому що досить часто прослідковується залучення традиційних образів, мотивів, настроїв саме із відомих народові міфів.

У творчому доробку Івана Франка встановлено велику кількість міфологем. Зокрема, найбільше зафіксовано тих, що означають побутові поняття. Це слова, які перебувають у щоденному вжитку мовців: *вода, дорога, кінь, зоря, сонце, місяць, ніч, земля*. Не менше уваги приділено і біблійним поняттям: *рай, Ісус Христос, Юда, Лазар* та інші.

М. Коваленко стверджує, що міфологізм є характерним явищем для літератури в ХХ столітті, тому що має яскраве вираження в різних жанрах: драматургії, романі, поезії. Глибоко усвідомлюючи нерозривний зв'язок між міфологізмами та історією становлення суспільства, письменники намагаються дедалі частіше застосовувати такий спосіб поетичної реалізації міфу [4].

На думку дослідника Є. Мелетинського, процес безпосереднього становлення та функціонування сучасного міфологізму тісно пов'язаний із зверненням письменників, яке відбувалося на свідомому рівні. Тобто майстри слова глибоко усвідомлювали суть традиції введення міфологізмів до творів [8, с. 161].

Напевно, стимулом Каменяра до введення міфологізмів стала доба, у якій поет жив та творив, а саме XIX – XX століття. Це був час, коли становлення нової української літератури стрімко розвивалося. Важливу роль відіграло і прагнення самого поета у насиченні віршів новим поетичним звучанням, яскравими «фарбами».

Літературознавець О. Киченко називає такі форми міфологізування: показ та відтворення цілісних міфо-синкретичних засобів пізнання світу; використання образів та сюжетів, які традиційно вживались в літературі і раніше; відновлення міфологічних сюжетів, які сягають своїм корінням глибокої давнини; відтворення звичних шарів буття та свідомості групи людей; широке застосування авторських міфів, системи міфологем; прийом доповнення сюжету, який характеризується введенням традиційних мотивів у сферу розповіді, яка є реалістичною за своєю суттю [3, с. 21].

Широка різноманітність вищезгаданих форм вказує на можливий вибір однієї із них. У своїй творчості, Іван Франко застосовував синкретизм прийомів в одне ціле з метою досягнення більш виразного ефекту. Особливо важливо звернути увагу на прийом «відтворення звичних шарів буття та свідомості групи людей», що став визначальним у поетичному дискурсі митця.

Отже, станом на сьогодні, актуальність проведення аналізу поезій, які стали загальновідомими, зростає з кожним днем. Весь віршований

доробок – частина життя і творчості митця. Відомо, що у поетичних творах І. Франка наведено чимало міфологізмів, наповнених глибоким ідейним змістом.

Перспектива подальших наукових досліджень передбачає ґрунтовний аналіз поетичних творів І. Франка.

Список використаних джерел:

1. Вишина М. Ю. Парадигма ключових понять міфологічного аналізу художнього тексту / М. Ю. Вишина // Вісник Житомирського державного університету. – Випуск 55. – Житомир, 2010. – С. 140–143.

2. Волинець А. А. Інтерпретація міфологеми хаосу в давньогрецькій естетиці: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/admin/Downloads/Nopa_2014_122_9%20(1).pdf

3. Киченко О. Міфічні й домінантні домінанти у зміні культурних епох / О. Киченко, В. Пахаренко // Слово і час. – 1999. – № 11. – С. 21–22.

4. Коваленко М. Міфотворчість як провідне явище в розвитку літератури ХХ століття: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/admin/Downloads/Pl_2010_80_16%20(5).pdf

5. Костюк І. Міфологема: історія поняття в науковому дискурсі: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://lnam.edu.ua/files/Academy/nauka/visnyk/pdf_visnyk/22/38.pdf

6. Літературознавча енциклопедія: У 2 т. Т. 2 / Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 624 с.

7. Медвідь Ф. Ідея національного поступу у творчості Івана Франка / Федір Медвідь // Політичний менеджмент. – № 6. – 2006. – С. 170–177.

8. Мелетинський Е. Міф у романі ХХ століття / Е. Мелетинський // Всесвіт. – 1997. – № 3. – С. 155–163.

9. Мошноріз М. М. Міфологема ночі в поезії С. Черкасенка: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v19/part_2/12.pdf

10. Сидоренко Ю. Художні твори з експліцитно вираженою міфологічною складовою: літературознавчий аспект вивчення / Юлія Сидоренко // Українська мова і література в школах України. – 2017. – № 7 – 8. – С. 75 – 78.